

**ФАСИЛІТАЦІЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
В УМОВАХ ОСВІТНЬО-НАУКОВО-ВИРОБНИЧОГО КЛАСТЕРУ**

УДК 378.091.3:37.091.12.011.3-051

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.324298>

Наталія Беляєва, кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Руслан Голяяд, викладач відділення екології,
комп'ютерних систем та автоматизації
Відокремленого структурного підрозділу "Київський фаховий коледж
міського господарства Таврійського національного університету
імені В.І. Вернадського"

Марина Ребринна, аспірантка кафедри технологічної освіти
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Інна Сушко, викладач кафедри сучасних європейських мов
Державного торговельно-економічного університету

**ФАСИЛІТАЦІЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
В УМОВАХ ОСВІТНЬО-НАУКОВО-ВИРОБНИЧОГО КЛАСТЕРУ**

У статті проаналізовано фасилітацію як інноваційний метод підготовки майбутніх педагогів в умовах освітньо-науково-виробничого кластеру. Обґрунтовано необхідність модернізації педагогічної освіти з урахуванням сучасних викликів глобалізації, швидкого розвитку технологій та динамічних змін на ринку праці. Освітньо-науково-виробничі кластери забезпечують інтеграцію закладів освіти, наукових установ та підприємств у єдину екосистему, сприяючи формуванню у здобувачів освіти практичних компетентностей, необхідних для інноваційної педагогічної діяльності. Розглянуто ключові аспекти фасилітації, такі як створення підтримувального освітнього середовища, стимулювання активної участі здобувачів освіти, розвиток їхніх когнітивних здібностей та навичок самостійного розв'язання проблем. Детально проаналізовано функції фасилітації, які сприяють формуванню у майбутніх педагогів уміння критично мислити, працювати в команді, адаптуватися до нових умов та інтегрувати інноваційні технології в освітній процес. Особливу увагу приділено міждисциплінарному підходу, що дає змогу майбутнім педагогам поєднувати знання з різних галузей науки з практичним досвідом. Описано роль фасилітації у формуванні педагогічних компетентностей, зокрема здатності організовувати групову діяльність, забезпечувати активну взаємодію між учасниками освітнього процесу та сприяти їхньому розвитку через рефлексію й обмін ідеями.

Ключові слова: фасилітація; освітньо-науково-виробничий кластер; педагогічна освіта; підготовка майбутніх педагогів; інноваційні методи освіти; міждисциплінарний підхід; критичне мислення; педагогічні компетентності.

Рис. 1. Літ. 11.

Nataliia Bieliaieva, Ph.D. (Pedagogy), Lecturer
of the Primary Education and Innovative Pedagogy Department,
Mykhaylo Drahomanov Ukrainian State University

Ruslan Holiad, Lecturer of the Ecology,
Computer Systems and Automation Department,
Separated Structural Unit "Kyiv Vocational College of Municipal
Economy of V. I. Vernadsky Taurida National University"

Maryna Rebryna, Postgraduate Student
of the Technological Education Department,
Mykhaylo Drahomanov Ukrainian State University

Inna Sushko, Lecturer of the Modern European Languages Department,
State University of Trade and Economics

**FACILITATION IN THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS WITHIN THE FRAMEWORK
OF THE EDUCATIONAL-SCIENTIFIC-INDUSTRIAL CLUSTER**

The article analyzes facilitation as an innovative method for training future educators within the framework of the educational-scientific-industrial cluster. It substantiates the need to modernize teacher education to address challenges such as globalization, rapid technological progress, and shifts in the labor market. Educational-scientific-industrial clusters integrate educational institutions, research centers, and enterprises into a unified system, fostering the development of practical competencies required for innovative teaching practices. Key aspects of facilitation are examined, including creating a supportive educational environment, encouraging active student participation, and enhancing cognitive abilities and problem-solving skills. The article highlights how facilitation contributes to developing critical thinking, teamwork, adaptability, and integrating new technologies into the educational process. Special attention is given to the interdisciplinary approach, enabling future educators to combine theoretical knowledge with

practical skills across various scientific fields. The role of facilitation in forming teaching competencies is emphasized, particularly in organizing group activities, ensuring active interaction among participants, and promoting personal and professional development through reflection and idea exchange. Facilitation is also shown to guide students toward self-directed learning, autonomy, and readiness to address modern educational challenges. By focusing on the integration of facilitation strategies within the educational-scientific-industrial cluster, the article demonstrates its value in enhancing the preparation of future teachers. This approach promotes collaboration, critical reflection, and innovation; ensuring educators are well-equipped to foster dynamic and effective learning environments in response to evolving societal needs.

Keywords: *facilitation; educational-scientific-industrial cluster; pedagogical education; training of future educators; innovative teaching methods; interdisciplinary approach; critical thinking; teaching competencies.*

Постановка проблеми. У сучасному світі освіта зазнає постійних викликів, зумовленими стрімким розвитком науки і технологій, процесами глобалізації та швидкими змінами на ринку праці. Це висуває нові вимоги до підготовки майбутніх педагогів, які мають не лише передавати знання, але й навчати здобувачів освіти інтегрувати сучасні технології, методи і міждисциплінарний підхід в освітній процес. Одним із перспективних підходів до модернізації педагогічної освіти є впровадження концепції освітньо-науково-виробничих кластерів, які поєднують заклади освіти, науково-дослідні установи та підприємства у спільну екосистему. Проте ефективна реалізація цього підходу вимагає застосування новітніх педагогічних технологій, серед яких фасилітація відіграє ключову роль. Фасилітація як метод навчання дозволяє активізувати участь здобувачів освіти в освітньому процесі, сприяє розвитку їхніх критичного мислення, творчих і комунікативних навичок, а також забезпечує практичний досвід у реальних виробничих і наукових умовах. Однак попри очевидну ефективність фасилітаційних підходів, їхнє впровадження у підготовку майбутніх педагогів залишається недостатньо розробленим як у теоретичному, так і в практичному аспектах. А отже, постає проблема розробки і впровадження методології використання фасилітації в умовах освітньо-науково-виробничих кластерів для підготовки майбутніх педагогів, здатних до інноваційної діяльності у сучасній системі освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних дослідженнях значна увага приділяється проблемі адаптації педагогічної освіти до нових вимог суспільства, науки та технологій. Теоретичні засади фасилітації як методу навчання почали активно вивчатися науковцями ще наприкінці XIX ст., коли було зафіксовано феномен поліпшення результатів у присутності інших людей (Р. Зайонц, Н. Триплет). Подальший розвиток концепції фасилітації знайшов відображення у роботах Л. Ланге, Ф. Олпорта, які визначили основні психологічні та соціальні аспекти цього явища. У своїх дослідженнях О. Галіцан звернула увагу на важливість формування фасилітаційної спрямованості у майбутніх учителів в освітньому просторі сучасних закладів вищої освіти. Авторка з'ясувала, що систематичне

залучення здобувачів освіти до фасилітаційних практик сприяє розвитку таких важливих компетентностей, як комунікативність, емпатія, здатність до співпраці та конструктивного врегулювання конфліктів [1]. Ю. Олексін, А. Кочубей, В. Сокаль, С. Якубовська досліджували педагогічну фасилітацію як ефективний шлях взаємодії вчителя та учня. Автори підкреслюють, що фасилітація допомагає налагодити партнерські відносини між учасниками освітнього процесу, де кожен має можливість висловити свою думку і бути почутим [8]. Г. Трухан у своїх роботах досліджувала ключові компоненти фасилітаційної компетентності: здатність створювати сприятливу атмосферу для навчання, задавати провокативні запитання, підтримувати дискусію, надавати зворотний зв'язок та оцінювати результати навчання [10]. Теоретичні аспекти педагогічної фасилітації аналізували С. Омельченко, Т. Шулк. Автори підкреслюють, що фасилітація є не просто методом навчання, а радше філософією освіти, яка спрямована на розвиток особистості здобувача освіти та формування в нього відповідального ставлення до навчання [7]. Однак незважаючи на значну кількість робіт, існує потреба в подальших дослідженнях, спрямованих на розробку ефективних моделей фасилітації у різних освітніх контекстах, а також на дослідження довгострокових наслідків її застосування для розвитку особистості в освітньо-науково-виробничих кластерах.

Мета статті – дослідити роль освітньо-науково-виробничих кластерів у формуванні професійних компетентностей майбутніх педагогів за допомогою фасилітаційних методів.

Виклад основного матеріалу. В умовах глобалізації, швидкого розвитку науки та технологій, а також постійно змінюваного ринку праці, система вищої освіти стикається з необхідністю реформування та адаптації освітніх програм до нових вимог. Одним із ключових аспектів цього реформування є підготовка майбутніх педагогів до сучасних викликів, які виникають у галузях науки, освіти та виробництва. Традиційні моделі навчання, засновані на теоретичних знаннях і стандартних педагогічних підходах, вже не можуть повністю задовольнити потреби сучасного суспільства, яке вимагає від педагогів здатності інтегрувати нові технології та методи в освітній процес. Для того, щоб навчити

здобувачів використовувати новітні досягнення науки і техніки в освітньому процесі, важливо забезпечити їх безпосереднім доступом до наукових досліджень і виробничих практик. Практичні уміння і навички закладаються у період проходження виробничих і навчально-дослідницьких практик, формується їхнє ставлення до майбутньої професії [2, 129]. В Україні та в інших країнах Європи активно розвивається концепція освітньо-науково-виробничих кластерів, які забезпечують інтеграцію закладів освіти, науково-дослідних установ і підприємств у єдину екосистему. Вони створюють умови для підготовки здобувачів освіти, зокрема майбутніх учителів, в умовах реальних наукових і виробничих процесів. Така модель підготовки пропонує здобувачам освіти не лише отримати теоретичні знання, але й набути практичного досвіду, який є необхідним для ефективної діяльності в умовах постійно змінюваного ринку праці.

Підготовці майбутніх фахівців у кластерному середовищі приділяли увагу у своїх дослідженнях І. Голянд, В. Динько, М. Тропіна (наукова робота і методичні підходи) [2]; Ю. Колісник-Гуменюк (створення сучасного освітнього середовища) [5]; М. Копельчак, Л. Кубська (ефективний маркетинг освітніх послуг) [6]; М. Ребрина (психолого-педагогічна підтримка майбутніх учителів технологій) [3]; Л. Сліпчишин (цифрове освітнє середовище) [9]; М. Тропіна (формування графічної компетентності) [4]; Т. Якимович (модель багаторівневої системи підготовки майбутніх педагогів) [11] та ін.

Освітньо-науково-виробничі кластери сприяють розвитку міждисциплінарного підходу до підготовки майбутніх педагогів. Вони інтегрують різні наукові дисципліни та практичні знання в нові освітні програми. Для майбутніх педагогів це означає, що вони повинні вміти працювати з широким спектром знань, поєднувати наукову теорію з виробничими практиками. Такі міждисциплінарні підходи важливі для формування професійної компетентності майбутніх викладачів, здатних до інноваційної педагогічної діяльності.

Фасилітація як метод навчання в умовах кластерів створює середовище, яке стимулює активну участь здобувачів освіти в освітньому процесі, забезпечує їхнє залучення до реальних наукових і виробничих проєктів. Завдяки фасилітаційним підходам, здобувачі освіти можуть розвивати критичне мислення, навички командної роботи, творчого підходу до виконання завдань і адаптації до нових умов. Це особливо важливо для майбутніх учителів технічних дисциплін, оскільки освіта в цій галузі повинна не лише передавати знання, але й формувати здатність працювати з новітніми технологіями та методами, використовувати інноваційні

підходи у виконанні проєктів, практичних завдань, графічних зображень, лабораторних дослідів тощо.

Термін “фасилітація” походить від англійського слова “*facilitation*”, що означає “спрошувати, сприяти, прискорювати, стимулювати”. У сучасних європейських мовах – полегшувати, допомагати та сприяти, здебільшого в переносному психологічному значенні. Уперше ефект фасилітації, як поліпшення індивідуального результату та підвищення ефективності діяльності особи в присутності інших людей, був зафіксований і описаний ще в кінці XIX ст. Пізніше цей феномен досліджували такі вчені, як Р. Зайрець, Н. Триплет, Е. Катрелл, Л. Ланге, Ф. Олпорт та інші.

Фасилітація включає в себе такі елементи:

- слухання та підтримка (забезпечення простору для вираження ідей здобувачів освіти);
- запитання та стимулювання дискусії (активне використання відкритих питань, які спонукають до рефлексії і пошуку рішень);
- спрямованість та організація групової роботи (забезпечення координації та взаємодії в рамках проєктів, досліджень або освітніх завдань);
- оцінка та рефлексія (надання конструктивного зворотного зв'язку для поліпшення освітнього процесу).

Фасилітація в контексті педагогіки – це процес, за допомогою якого педагог (фасилітатор) сприяє організації і координації групової роботи, активно допомагаючи учасникам освітнього процесу досягати поставлених цілей. Це не просто інструктаж чи контроль, а створення освітнього середовища, яке стимулює активне навчання, співпрацю та самостійне розв'язання проблем. У рамках фасилітації педагог виступає як організатор і супроводжуючий освітнього процесу, що забезпечує всім учасникам умови для максимального розвитку їхніх потенціалів.

Ключовими аспектами фасилітації є діалогічність, активна участь здобувачів в освітньому процесі, створення підтримувальної атмосфери, а також їх самостійність та ініціативність. Здобувачі освіти не є пасивними слухачами – вони стають активними учасниками обговорень, дискусій, розв'язування задач. Замість традиційного монологу вчителя, фасилітатор організовує діалог, в якому кожен здобувач може висловити свою думку. Фасилітатор заохочує студентів до самостійного пошуку інформації, розв'язання проблем і прийняття рішень. Важливим аспектом фасилітації є створення відкритої, підтримуючої атмосфери, де кожен учасник відчуває себе комфортно й мотивовано до освітнього процесу.

Фасилітація в освітньо-науково-виробничому кластері виконує кілька основних функцій, які можна класифікувати у такий спосіб (рис. 1):

**ФАСИЛІТАЦІЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
В УМОВАХ ОСВІТНЬО-НАУКОВО-ВИРОБНИЧОГО КЛАСТЕРУ**

Рис. 1. Функції фасилітації в освітньо-науково-виробничому кластері

Організаційна функція: фасилітатор створює структуру освітнього процесу в кластерному середовищі, планує завдання, організовує групову роботу, визначає часові рамки і забезпечує ефективне використання навчальних ресурсів. Ця функція включає в себе організацію інноваційного простору в кластері для навчання й активізацію взаємодії між учасниками.

Підтримувальна функція: фасилітатор підтримує здобувачів, сприяє розвитку взаємоповаги в групі, дає позитивний зворотний зв'язок і допомагає в подоланні труднощів, що виникають під час виконання освітніх завдань. Це створює безпечне кластерне середовище для експериментів і спроб.

Мотиваційна функція: фасилітатор має на меті підтримку мотивації здобувачів освіти, заохочує їх активно залучатися до освітнього процесу, підтримує інтерес до навчання, пропонуючи цікаві та значущі завдання, а також надає емоційну підтримку.

Пізнавальна функція полягає у тому, щоб з допомогою фасилітатора здобувачі освіти розвивали в інноваційному середовищі свої когнітивні здібності. Фасилітатор не дає готових відповідей, але ставить правильні запитання, спонукаючи здобувачів освіти до самостійного аналізу і пошуку правильних рішень. Це сприяє розвитку критичного мислення і глибшому розумінню предмету.

Оцінювальна функція: оцінка в контексті фасилітації має на меті не лише виявлення правильних відповідей, але й оцінку освітнього процесу, наукового дослідження, розвитку просторової уяви здобувачів їхнє творче і технічне мислення. Фасилітатор забезпечує зворотний зв'язок щодо якості

виконання поставлених завдань, аналізує помилки і пропонує варіанти для поліпшення.

Основною метою фасилітації є активне залучення здобувачів до освітнього процесу в кластерному середовищі, розвиток їхніх інтелектуальних і соціальних компетенцій. До конкретних цілей фасилітації відносять: розвиток критичного мислення, самостійності, комунікативних і колективних навичок, вміння працювати з інформацією, створення умов для глибшого розуміння і засвоєння матеріалу.

В умовах освітньо-науково-виробничого кластері здобувачі освіти беруть участь у дискусіях, групових роботах, кейс-стаді, що дає змогу краще засвоїти матеріал та застосовувати його на робочому місці. Фасилітатор створює ситуації, в яких здобувачі освіти самі знаходять інформацію, аналізують її і діляться своїми ідеями з іншими. Педагог виконує роль консультанта, який забезпечує здобувачам умови для самостійної роботи та професійного й особистісного розвитку.

Формування фасилітаційних навичок водночас допомагає майбутнім учителям набути ключові педагогічні компетенції, зокрема вміння організувати групову діяльність, управляти аудиторією і забезпечувати активну взаємодію між здобувачами групи. Важливою складовою фасилітації є рефлексія – здатність педагога самостійно оцінювати свою діяльність, і, що особливо важливо, визначити сильні та слабкі сторони, у процесі свого формування як професіоналів. В освітньо-науково-виробничому кластері майбутні педагоги мають можливість застосовувати фасилітаційні методи під час педагогічних практик, що дозволяє їм набувати досвіду організації освітнього процесу та інтерактивної

ФАСИЛІТАЦІЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬО-НАУКОВО-ВИРОБНИЧОГО КЛАСТЕРУ

взаємодії. Фасилітація слугує поєднанню теоретичних знань із реальними педагогічними ситуаціями. Майбутні педагоги в інноваційному кластері працюють над реальними проблемами та проектами, які зможуть застосувати у майбутній педагогічній діяльності.

Висновки. Фасилітація в освітньо-науково-виробничих кластерах є ефективним інструментом для підготовки майбутніх педагогів. Цей метод сприяє розвитку ключових компетентностей майбутнього педагога. Інтеграція освіти, науки та виробництва в рамках кластерів забезпечує більш глибоке засвоєння теоретичного матеріалу і набуття практичних навичок. Необхідно розширювати використання фасилітаційних методів в освітніх програмах для майбутніх педагогів. Доцільно створювати умови для тісної співпраці закладів вищої освіти з науково-дослідними інститутами та підприємствами в рамках освітньо-науково-виробничих кластерів. Особливо важливо забезпечити постійну підготовку викладачів до застосування фасилітаційних методів у педагогічній діяльності. Реалізація цих рекомендацій сприятиме підвищенню якості підготовки майбутніх педагогів й ефективній адаптації до вимог сучасного освітнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галицан О. Prerequisites for the formation of future teachers' facilitative attitude in the educational environment of universities. *Science and Education: Academic Journal of Ushynsky University*. 10: 69–75.
2. Голяд І., Динько В., Тропіна М. Науково-дослідницька робота майбутніх учителів трудового навчання і технологій в освітньому процесі. *Молодь і ринок*. 2022. № 6/204. С. 126–133.
3. Голяд І.С., Ребрина М.В. Психолого-педагогічна підтримка майбутніх учителів технологій в освітньо-науково-виробничому кластері. *Проблеми освіти : збірник наукових праць*. Електронне видання ДНУ “Інститут модернізації змісту освіти”. Київ, 2024. Вип. 2 (101). 316 с.; С. 128–146.
4. Голяд І., Тропіна М. Формування графічної компетентності в умовах інноваційно-освітнього кластеру. *Наукові записки Малої академії наук України*. 2024. № 3 (31). С. 3–12.
5. Колісник-Гуменюк Ю. Створення сучасного освітнього середовища в умовах освітньо-науково-виробничого кластера за дуальною формою. *Пріоритетні напрями досліджень в науковій та освітній діяльності: проблеми та перспективи* : збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Рівне, 12–13 жовтня 2022 р. / редкол.: Р.О. Сабадишин та ін. Рівне : КЗВО “Рівненська медична академія”, 2022. С. 201–205.
6. Копельчак М., Кубська Л. Ефективний маркетинг надання освітніх послуг в умовах освітньо-науково-виробничого кластеру. *Збірник наукових праць*. Київ – Львів – Бережани – Кельце. 2022. Вип. 10. С. 30–37.
7. Омельченко С., Шулик Т. Педагогічна фасилітація в освітньому процесі сучасних закладів середньої освіти.

Гуманізація навчально-виховного процесу. 2018. № 1 (87). С. 4–12.

8. Олексін Ю.П., Кочубей А.В., Сокаль В.А., Якубовська С.С. Педагогічна фасилітація як ефективний шлях реалізації гуманістичних засад педагогіки партнерства. *In The 11 th International scientific and practical conference “International scientific innovations in human life”* (May 11–13, 2022) Cognum Publishing House, Manchester, United Kingdom. 2022. 810 с.; С. 781–787.

9. Сліпчишин Л., Голяд І., Якимович Т., Дубовик О., Тропіна М. Повоєнна модернізація освіти: цифрове освітнє середовище як ключовий елемент інноваційно-освітнього кластеру. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2024. № 2 (12), С. 56–67.

10. Трухан Г. Фасилітаційні вміння сучасного вчителя: суть, структура, місце в системі педагогічної фасилітації. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2019. Вип. 47. С. 148–158.

11. Якимович Т. Моделювання багаторівневої системи підготовки майбутніх педагогів в умовах освітньо-науково-виробничого кластера : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті академіка Дмитра Тхоржевського “Трудове навчання та технології: сучасні реалії та перспективи розвитку” (19 травня 2023 року). IX Міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні питання графічної підготовки: теорія, практика та шляхи розвитку”, присвяченої пам'яті член-кореспондента НАПН України Віктора Сидоренка (20 травня 2023 року) / за заг. ред. Д. Кільдерова, В. Харламенко. Київ, 2023. 295 с.; С. 214–220.

REFERENCES

1. Halitsan, O. Prerequisites for the formation of future teachers' facilitative attitude in the educational environment of universities. *Science and Education: Academic Journal of Ushynsky University*. 10: 69–75. [in English].
2. Holiiad, I., Dynko, V. & Tropina, M. (2022). Naukovodoslidnytska robota maibutnix uchyteliv trudovoho navchannia i tekhnolohii v osvitnomu protsesi [Scientific research of future teachers of labor training and technologies in the educational process]. *Youth & market*. No. 6/204 pp. 126–133. [in Ukrainian].
3. Holiiad, I.S. & Rebryna, M.V. (2024). Psykholoho-pedahohichna pidtrymka maibutnix uchyteliv tekhnolohii v osvitno-naukovo-vyrobnychomu klasteri [Psychological and Pedagogical Support for Future Technology Teachers in the Educational-Scientific-Production Cluster]. *Problems of Education: A Collection of Scientific Papers*. Electronic Edition of the State Scientific Institution “Institute for Modernization of Education Content”. Kyiv, Vol. 2 (101). 316 p. pp. 128–146. [in Ukrainian].
4. Holiiad, I. & Tropina, M. (2024). Formuvannia hrafichnoi kompetentnosti v umovakh innovatsiino-osvitnoho klasteru [Formation of Graphic Competence in the Context of an Innovative Educational Cluster]. *Scientific Notes of Junior Academy of Sciences of Ukraine*. No. 3 (31), pp. 3–12. [in Ukrainian].
5. Kolisnyk-Humeniuk, Yu. (2022). Stvorennia suchasnoho osvitnoho seredovyscha v umovakh osvitno-naukovo-vyrobnychoho klastera za dualnoiu formoiu [Creating a Modern Educational Environment in the Context of an Educational-Scientific-Production Cluster with a Dual Form of Education]. *Priorytetni napriamy doslidzhen v naukovi ta osviti*

osvitnii diialnosti: problemy ta perspektyvy. Zbirnyk tez dopovidei II Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu, m. Rivne, 12–13 zhovtnia 2022 r. – Priority Areas of Research in Scientific and Educational Activities: Challenges and Prospects. Collection of Abstracts from the 2nd All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation, Rivne, October 12–13, 2022. (Ed.). R.O. Sabadysyn et al. Rivne, pp. 201–205. [in Ukrainian].

6. Kopelchak, M. & Kubska, L. (2022). Efektyvnyi marketing nadannia osvitnikh posluh v umovakh osvitno-naukovo-vyrobnychoho klasteru [Effective Marketing of Educational Services in the Context of an Educational-Scientific-Production Cluster]. Collection of Scientific Papers. Kyiv–Lviv–Berezhany–Kiel'tse. Vol. 10. pp. 30–37. [in Ukrainian].

7. Omelchenko, S. & Shulyk, T. (2018). Pedagogichna fasylytatsiia v osvitnomu protsesi suchasnykh zakladiv serednoi osvity [Pedagogical Facilitation in the Educational Process of Modern Secondary Education Institutions]. *Humanization of the Educational Process*. No. 1 (87). pp. 4–12. [in Ukrainian].

8. Oleksin, Yu.P., Kochubei, A.V., Sokal, V.A. & Yakubovska, S.S. (2022). Pedagogichna fasylytatsiia yak efektyvnyi shliakh realizatsii humanistychnykh zasad pedahohiky partnerstva [Pedagogical Facilitation as an Effective Approach to Implementing the Humanistic Principles of Partnership Pedagogy]. In *The 11 th International scientific and practical conference “International scientific innovations in human life”* (May 11–13, 2022) Cognum Publishing House, Manchester, United Kingdom. 810 p.; pp. 781–787. [in Ukrainian].

9. Slipchyshyn, L., Holiiad, I., Yakymovych, T., Dubovyk, O. & Tropina, M. (2024). Povoienna modernizatsiia osvity: tsyfrove osvitnie seredovyshe yak kliuchovi element innovatsiino-osvitnoho klasteru [Post-War Moderni-

zation of Education: The Digital Educational Environment as a Key Element of the Innovative Educational Cluster]. *Psychological and Pedagogical Issues of the Modern School*. No. 2(12), pp. 56–67. [in Ukrainian].

10. Trukhan, H. (2019). Fasylytatyvni vminnia suchasnoho vchytelia: sut, struktura, mistse v systemi pedahohichnoi fasylytatsii [Facilitative Skills of the Modern Teacher: Essence, Structure, and Role in the System of Pedagogical Facilitation]. *Theory and Methods of Teaching and Education*. Vol. 47. pp. 148–158. [in Ukrainian].

11. Yakymovych, T. (2023). Modeliuvannia bahatorivnevoї systemy pidhotovky maibutnykh pedahohiv v umovakh osvitno-naukovo-vyrobnychoho klastera [Modeling a Multi-Level System for Training Future Educators in the Context of an Educational-Scientific-Production Cluster]. *Materialy XII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii pam'iaty akademika Dmytra Tkhorzhevskoho “Trudove navchannia ta tekhnologii: suchasni realii ta perspektyvy rozvytku”* (19 travnia 2023 roku). IX Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii “Aktualni pytannia hrafichnoi pidhotovky: teoriia, praktyka ta shliakhy rozvytku”, prysviachenoi pamiaty chlen-korespondenta NAPN Ukrainy Viktora Sydorenka (20 travnia 2023 roku) – Proceedings of the XII International Scientific and Practical Conference in Memory of Academician Dmytro Tkhorzhevskiy, “Labor Training and Technologies: Current Realities and Prospects for Development” (May 19, 2023), and the IX International Scientific and Practical Conference, “Current Issues of Graphic Training: Theory, Practice, and Development Paths”, Dedicated to the Memory of Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine Viktor Sydorenko (May 20, 2023). (Ed.). D. Kilderova, V. Kharlamenko. Kyiv, 295 p.; pp. 214–220. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 28.01.2025

“Роби свою справу чесно, з душою, – і твоє до тебе прийде”.

Богдан Ступка
український актор

“Наші знання суть зерна наших творінь”.

Жорж-Луї Леклерк де Бюффон
французький натураліст, письменник

“Робота педагога полягає не стільки в навчанні всьому, чому можна навчитися, а у вихованні любові і поваги до знань”.

Джон Локк
англійський філософ

“Слідувати голосу власної совісті зручніше, ніж голосу розуму, адже при поганому результаті у совісті завжди знайдеться виправдання і розрада”.

Фрідріх Ніцше
німецький філософ

